

Az addikciók kialakulásának okai – tapasztalati és pszichológiai megfigyelések; A szenvedélybetegség lelki háttere a Biblia fényében

Néhány drogfüggő vallomása a saját függőségéről (Dr. Máté Gábor: A sóvárgás démona c. könyvből, Libri Kiadó, 2008, 37., 233. o.):

Nick rövid megállapítása így hangzik:

*„Azért drogozok, hogy ne érezzem azt a k***a szar érzést, ami akkor jön rám, amikor nem csinálom. Ha nem érzem belül az anyagot, akkor depressziós leszek.”*

Judy kokain és heroin függő, így nyilatkozik:

„A gyötrelmem és sebezhetőség egyik pillanatról a másikra átalakul teljes sebezhetetlenségé.”

Egy 27 éves szexmunkás, heroinfüggő nő rövid mondata foglalja talán legtömörebben össze a szenvedélybetegek lelki és fizikai gyötrelmeit:

„Amikor először lőttem be magam heroinnal, az olyan volt, mint egy meleg és puha ölelés.”

- Menekülés valami fájdalom elől (múlt)
- Menekülés a szorongás elől (jövő, felelősség)
- Megélni a jelent – megélni az örömet, boldogságot

Körtünet: Mai korunkban egy jellemző körtünet a függőségek nagymértékű elszaporodása.

„Az éhes szellemek birodalmában vékony nyakkal, kicsinyke szájjal, vézna tagokkal és nagy, felpuffadt, de üres hassal ábrázolt figurák lézengenek. Ez az addikciók, azaz függőségek tartománya, ahol állandóan olyasmi után kutakodunk, ami enyhülést hozna kielégítetlen vágyunkra a megkönnyebbülés vagy a megelégedettség iránt. A sajtó üresség és hiány érzete állandó, mert a hőn áhított szubsztancia, dolog vagy foglalatosság nem pontosan az, amire valóban szükségünk van. Valójában nem tudjuk, hogy mit akarunk, és nem is derül ki egészen addig, amíg éhes szellemként létezzük. Olyan kísértet módjára éljük a saját életünket, aki valójában nem is egészen létezik.” (Dr. Máté Gábor: A sóvárgás démona, Libri Kiadó, 2008, 19-20. o.)

- Az éhes szellemek nagy hasa utal az ürességre és a kielégítetlen vágyakra
- Megkönnyebbülés és megelégedettség iránti vágy (boldogság)
- Szubsztancia, dolog, foglalatosság – nem csak szerfüggések léteznek
- A személyiség, önazonosság teljes felborulása – a fájdalomcsillapítás a cél, menekülés a valóság elől

1. Tapasztalati és pszichológiai megfigyelések

Nem létezik egységes és végleges válasz arra, hogy miért alakul ki a szenvedélybetegség. Sok kutatás zajlott és zajlik manapság is ennek felderítésére és megállapíthatók olyan tényezők, amelyek hajlamosítanak vagy utat nyitnak egy-egy függőség kialakulásához, de ahogy minden ember, úgy minden eset annyira egyedi, hogy nem lehet egy végső, mindent átfedő formulát felállítani, jóllehet a szenvedélybetegségek hatásmechanizmusa minden betegnél ugyanúgy, vagy legalább is rendkívül hasonló módon működik. Valószínűsíthető tehát, hogy több tényező egyidejű jelenlétére van szükség ahhoz, hogy kialakuljon az addikció.

A függő személyek már a betegség megjelenése előtt sem tudják érzelmi és lelki életüket kézben tartani. A következő jellemzőket lehet felsorolni a teljesség igénye nélkül:

- Felelősség háritás
- Szorongás, félelem
- Negatív érzések önmaguk és mások iránt
- Alacsony önbecsülés
- Szégyenérzet
- Értéktelenség és kisebbségi érzet
- A vágy azonnali kielégítésének igénye

Összefoglalás

Nem lehet felállítani a függőségben szenvedők tipológiáját és nem lehet általános érvényűvé tenni egy okot sem. Általánosságban elmondhatjuk, hogy

- azok vannak kitéve a legnagyobb veszélynek, akiknek a lelki, szellemi és érzelmi fejlődése kedvezőtlen volt a családi vagy egyéb körülmények miatt
- a drogok önmagukban is kialakíthatnak függőséget, de egyedülálló okozóként nem tekinthetünk a szerekre
- az addikciók hátterében a legtöbb esetben valami fájdalom áll, ami tudatosulhat, de lehet tudattalan is, ezért nem is az a kérdés, hogy miért a függőség, hanem az, hogy miért a fájdalom
- az addikt személy az örömkeresésen túl a szorongás elől menekül
- azok az emberek a leginkább fogékonyak a függőségekre, akik állandó szükségét érzik annak, hogy az elméjükben és/vagy a testükben külső forrásból idézzenek elő érzelmi vagy fizikai komfortérzést

Egyéb szempontok

Testi függőség: A testi függőség a test reakciója a kábítószerre. A különböző kémiai anyagok intenzív reakciót váltanak ki az emberi szervezetben, megvonásuk esetén elvonási tünetek lépnek fel. Ilyen tünetek lehetnek a következők: hányás, hasmenés, verejtékezés,

hallucinációk, szapora szívverés, végtagreszketés, görcsök, stb.. Az alkohol megvonásakor pl. alkoholos delírium léphet fel görcsös rohamokkal, reszketéssel és kényszerképzetekkel. A delírium életveszélyes állapot, ami azonnali orvosi közbeavatkozást igényel. Bizonyos gyógyszerek esetében az adag fokozatos csökkentése a célravezető, míg vannak olyan szerek, amelyek egyáltalán nem okoznak testi függőséget (pl. marihuána). A testi függőség az elvonási tünetek elmúlása után is még egy ideig fennállhat, ezzel is növelve a visszaesés esélyét. Már csak emiatt is komolyan számolni kell vele.

Lelki függőség: Az a szinte ellenállhatatlan kényszer, amely ráviszi a beteget, hogy újra és újra használja szenvedélyének tárgyát, legyen az szer, tevékenység vagy egy másik ember.

A.) A drogok specifikus hatása

A drogok oki szerepe – vagyis az, hogy önmagukban addikciót idéznek elő – gyakran kerül előtérbe, azonban ez csak egy a számos lehetséges ok közül, jóllehet valóban vannak olyanok, akiknél már az első szerhasználat után kialakul a függőség. A heroint szokták a leggyakrabban emlegetni, hogy már az első használat után nagyon magas a rászakók aránya. A Vietnamból hazatérő katonák között történt kutatás azonban rámutatott arra, hogy még az egyik legerősebb drog esetében sem helytálló önmagában a drogot megnevezni a függőség okaként. A visszatérő katonák esetében ugyanis 95%-os remissziós arányt rögzítettek a kutatók.

B.) A szociális környezet hatása

A felmérések szerint kicsi a jelentősége a társadalmi réteghez való tartozásnak, azonban a családi háttér szerepe kiemelkedő. A drogfüggőségben szenvedők jelentős része zilált családi környezetben él vagy nevelkedett. A gyermekornak meghatározó szerepe van abban, hogy valaki függővé válik-e élete későbbi szakaszában vagy sem, mindazonáltal itt sem állítható fel egy mindenre érvényes szabály, miszerint törvényszerű, hogy ha valaki kedvezőtlen családi körülmények között nevelkedik, abból biztosan függő lesz.

A kábítószer élvezet növekedése közvetlen kapcsolatot mutat a szabad idő és a munkanélküliség növekedésével. Ez a tendencia megmutatkozik pl. a „tévé-alkoholizmus” jelenségében is.

Ide tartozik még a kábítószeres hozzáférhetőségének kérdése is. Valószínűsíthető, hogy a dohányzás és az alkohol azért a két legelterjedtebb, függőséget okozó szer, mert legálisan elérhetőek.

C.) A kábítószerfüggés vallásos vetülete

Az élet értelmének és a mértékadó értékeknek a hiánya oda vezet, hogy az üresség érzetét egyre többen alkohollal vagy egyéb szerekkel töltik ki.

D.) Az egyes ember testi és lelki állapota

Úgy tűnik, hogy bizonyos öröklési tényezők is szerepet játszanak a függőségek kialakulásában. A legújabb kutatások eredményeire támaszkodva különös jelentőséget tulajdonítanak az anyagcsere-folyamatnak, amely a függők szervezetében másképpen folyik le, mint az egészségeseknél, de ez a terület még nem eléggé tisztázott ahhoz, hogy jobban megértsük a függőség kialakulását és mibenlétét.

2. A szenvedélybetegség lelki háttere a Biblia fényében

A.) Félelem, céltalanság, kilátástalanság, reményvesztettség (ld. előző óra)

B.) Szélsőséges egoizmus (ld. előző óra)

C.) A szenvedélybetegség, mint bűn

„Felele nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek, hogy mindaz, a ki bűnt cselekszik, szolgálja a bűnnek.” Jn 8,34

A szenvedélybetegség is az egoizmus egy megnyilvánulási formája. A függőség mindenk előtt az énről szól, amely minden pillanatban csak a saját vágyainak kielégítésével foglalkozik, és azt hiszi, hogy mindent ennek kell alárendelnie.

Látta az asszony, hogy jó az a fa eledelre s hogy kedves a szemnek, és kívánatos az a fa a bölcsességért. Szakasztott azért annak gyümölcséből, és evett, és adta vele lévő férjének is, és az is evett.” 1 Móz 3,6

„Senki se mondja, mikor kísértetik: Az Istentől kísértetem: mert az Isten gonoszsággal nem kísérthető, ő maga pedig senkit sem kísért. Hanem mindenki kísértetik, amikor vonja és édesgeti a tulajdon kívánsága. Azután a kívánság megfogván, bűnt szül; a bűn pedig teljességre jutván halált nemz.” Jak 1,13-15

A Biblia néven nevezi a bűnt és a szenvedélybetegségeket is bűnnek tartja, mivel önzésből fakad, de Isten ismer minden olyan körülményt, amely a függőt szenvedélyének rabságába taszította, és kegyelemmel fordul az elveszett bűnös felé:

„Oh, gonosz nemzetség, hamissággal megterhelte nép, gonosz mag, nemtelen fiak! Elhagyták az Urat, megutálták az Izrael Szentjét, és elfordultak tőle. Miért ostorozzalak tovább, holott a bűnt növelitek? Minden fej beteg, és minden szív erőtelen. Tetőtől talpig nincs e testben épség, csupa seb és dagadás és kelevény, amelyeket ki sem nyomtak, be sem kötöztek, olajjal sem lágyítottak.” Ézs 1, 4-6

A fenti ige fényében nincs éles különbség szenvedélybeteg és nem szenvedélybeteg között. Ha azonban valaki egészséges és nem tévedt bele semmilyen függőségbe, az is az Isteni kegyelemnek köszönhető és felelősséggel tartozik a gyengébbek megsegítésére.

„Tartozunk pedig mi az erősek, hogy az erőtelenek erőtlenségeit hordozzuk, és ne magunknak kedveskedjünk. Mindegyikünk tudniillik az ő felebarátjának kedveskedjék annak javára, épülésére. Mert Krisztus sem önmagának kedveskedett, hanem amint meg van írva: A te gyalázóidnak gyalázásai hullottak reám.” Rm 15, 1-3

„Kérünk továbbá titeket, atyámfiai, intsétek a rendetleneket, bátorítsátok a félelmes szívűeket, gyámolítsátok az erőtleneket, türelmesek legyetek mindenki iránt.” 1 Thess 5,14

D.) A bűnre hajló emberi természet – A szokások hatalma – Vakság a saját állapotunk felől

E.) A bűn terhe

„Boldog az, akinek hamissága megbocsáttatott, vétke elfedeztetett. Boldog ember az, akinek az Úr bűnt nem tulajdonít, és lelkében csalárdság nincsen. Míg elhallgattam, megavultak csontjaim a napestig való jajgatás miatt. Míg éjjel-nappal rám nehezedett kezed, életerőm ellankadt, mintegy a nyár hevében. Szela. Vétkeimet bevallottam néked, bűnömet el nem fedeztem. Azt mondtam: Bevallom hamisságomat az Úrnak - és te elvetted rólam bűneimnek terhét.” Zsolt 32,1-5

F.) A végső ok: Istentől való elszakadás

Az első bűneset következményei:

- szégyenérzet
- félelem
- felelősségáthárítás

„Miért fordult el ez a nép, Jeruzsálem népe, örök elfordulással? A csalárdságnak adták magokat, visszafordulni nem akarnak. Figyeltem és hallottam: nem igazán beszélnek, senki sincs, aki megbánja az ő gonoszságát, ezt mondván: Mit cselekedtem? Mindnyájan az ő futó-pályájukra térnek, mint a harcra rohanó ló.” Jer 8,5-6

Ézsaiás 59. fejezet

„...Hanem a ti vétkeitek választanak el titeket Istenetektől...”